

Для успішного вирішення проблеми гуманітаризації, для прискорення процесу проникнення гуманітарної культури в зміст технічної освіти необхідно: 1) забезпечення методологічної єдності в викладанні фундаментальних і інженерних дисциплін; 2) переорієнтація профілюючих предметів на гуманістичну направленість; 3) організаційно-структурні зміни в системі освіти та виховання студентів; 4) гуманітаризація всього учбово-виховного процесу в вузі, а саме: а) посилення ролі гуманітарних дисциплін за рахунок створення міцних між предметних зв'язків; б) підвищення рівня етичного та естетичного виховання студентів; в) активізація інтересу студентів до вітчизняної історії світової культури.

Поряд з посиленням професійної підготовки фахівця перше місце повинно посідати також формування особистості, зорієнтованої на загально-людські інтереси та цінності.

Розвиток сучасної цивілізації досяг тієї межі за якою вона вступила, на перший погляд, у період невирішених суперечностей. З одного боку людство перебудовує світ, а з другого – знищує середовище свого існування, тобто себе.

На наш погляд, ця проблема не тільки економічна і політична, вона має і великий моральний зміст. Вона тісно пов'язана з вихованням нового покоління громадян і в першу чергу з вихованням технічної інтелігенції, що не можливо без подолання технократичного підходу до освіти і посилення гуманітарного впливу на весь хід навчального процесу. Кінцевий результат цього – формування такого світогляду у майбутніх інженерів, який змушував би їх розглядати кожний проєкт, кожне виробництво спершу з точки зору його безпеки і користі для суспільства і природи. Інші аргументи повинні стати другорядними.

Якісно нові трудові колективи повинні очолити якісно нові організатори і керівники. Ними спроможні бути тільки висококваліфіковані спеціалісти-інтелігенти, інтелектуали, однаково прилучені до науково-технічної, так і гуманітарної культури. Тому, безумовно, проблема гуманітаризації освіти і виховання, повинні сьогодні стати справою реальною і практичною.

О.І.Язиков

Приватна середня загальноосвітня школа I – III ступенів “Трудовик” м.Харкова

Вул. Гв.Широїнівців – 10 В, м.Харків, Україна, 61120

ОСОБИСТО – ОРІЄТОВАНИ ПЕДАГОГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ В ПРИВАТНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Світова освіта в ХХІ столітті буде в значній мірі трансформуватися відповідно до змін в соціально-економічному середовищі: глобалізація, нові суспільні інтереси, взаємодія “без кордонів”, усупільнення інтелектуальної власності, транснаціоналізацією технологій, фінансової

матеріальних і людських ресурсів. Але головною тенденцією в сучасній світовій освіті є її демократизація.

У розумінні демократизму освіти є два протилежних підходи.

Перший ґрунтується на ідеї егалітаризму й одноманітності в навчанні та вихованні. Згідно цього підходу, всі діти є рівними від народження, що призводить до стримання тих учнів або студентів, які досягають великих успіхів в навчанні. Сторонники егалітарної освіти вважають неможливим забезпечити кожному окремому учневі високоякісну освіту.

Другий підхід – антиегалітарна освіта, яка базується на ідеях індивідуалізму в освіті, варіативності, диверсифікації традиційної школи, де навчання відбувається відповідно до індивідуальних здібностей, інтересів та інтересів. Такий підхід на даному етапі поділяють ведучі країни світу. Однією з причин цього є значні фінансові витрати державного бюджету для забезпечення високоякісною освітою всіх прошарків населення. Внаслідок цього відкривається перспектива формування індивідуальної за цілями, змістом, типами навчальних закладів структури національної освіти. Зокрема, в усіх розвинутих країнах світу залишається розвиненою мережа приватних освітніх закладів, а в деяких країнах (США, Великобританія, Росія, Японія, країни Східної Європи) вона в останній час швидко збільшується.

В Україні економічні та політичні зміни призвели до створення нових економічних умов функціонування закладів освіти, які з необхідністю повинні були пристосуватися до цих умов. Приватні заклади освіти повинні або конкурентно здатними на сучасному ринку освітніх послуг.

З іншого боку, сьогодні в вітчизняній освіті існує суперечність між двома типами освіти. Перший тип – це соціоорієнтована освіта, сутність якої полягає у використанні навчання та виховання для цілеспрямованого розвитку людини, яка відповідає соціальному замовленню держави.

Другий тип – це гуманістична освіта, яка характеризується переважною під надмірної ідеологічної обробки учнів та орієнтацією на задоволення в душі загальнолюдських, гуманістичних цінностей.

Однією з найвідоміших гуманістичних освітніх концепцій є гуманістично-орієнтована освіта, під якою в сучасній педагогічній науці розуміють освіту, яка забезпечує розвиток та саморозвиток особистості людини шляхом виявлення його індивідуальних особливостей як суб'єкта пізнавальної діяльності. Парадигма особистісно-орієнтованої освіти ґрунтується на таких положеннях:

- 1) цінність цінностей та цінностей учня;
- 2) цінність ролі діяльності учня і вторинність діяльності вчителя як суб'єкта освітнього процесу і відповідного освітнього середовища;
- 3) цінність особистісного досвіду дитини;
- 4) цінність спільної діяльності учня і вчителя, яка спрямована на самореалізацію учня та розвиток його особистісних якостей;
- 5) цінність виховання та виховання;

5) визнання унікальної сутності кожного учня та індивідуальності його навчальної траєкторії;

6) в своїй діяльності учень спирається на свій особистісний потенціал;

7) врахування природних особистісних та індивідуальних особливостей як учня, так і вчителя при проектуванні, здійсненні і діагностуванні освітнього процесу [1].

Але в традиційних закладах освіти реалізації особистісно-орієнтованого підходу перешкоджає ряд об'єктивних та суб'єктивних причин.

Приватні ж заклади освіти мають можливість більш ефективного використання особистісно-орієнтованого підходу до навчання та виховання завдяки зростанню обсягу індивідуальної роботи з учнями та реалізації нетрадиційних форм організації освітнього процесу. Головною перевагою полягає в тому, що в таких навчальних закладах замовниками є не стільки державні або місцеві органи, скільки учні та їх батьки. Тому ринковий успіх кожного приватного закладу освіти буде залежати від ефективності та результативності втілення особистісно-орієнтованої технології освіти в діяльності цього закладу, від здатності його задовольняти потреби споживача (учнів, студентів, батьків) в освітніх послугах.

Гуманістична технологія педагогічної взаємодії визнає особистісно-орієнтоване спілкування найважливішою умовою і засобом розвитку особистості. Особистісно-орієнтовані педагогічні комунікації – це спілкування, в якому інформація, яка передається, має істотне значення і особистісний смисл.

Комунікації в навчанні представляють собою процес обміну інформацією між учасниками освітнього процесу, які проходять у вигляді бесіди, лекції, дискусії, повідомлення, доповіді та ін. Використовуються три види засобів комунікації: лінгвістичні (усна і письмова мова), семіотичні (знаки, рівняння, графіки та ін.) і паралінгвістичні (жести, міміка) [2].

Пропонується також типологія за характером комунікації, яка базується на виділенні трьох ознак: відношення сторін, які приймають участь в процесі комунікації, до інтересів один одного; наявність усвідомленої загальної цілі спільної комунікації; суб'єктність позиції за відношенням один до одного при комунікації. Різні сполучення цих ознак дають певні типи комунікацій: співробітництво, діалог, погодження, опіка, пригнічення, індиферентність, конфронтація.

Більш ефективним для особистісно-орієнтованої освіти є співробітницький тип педагогічних комунікацій, який характеризується об'єктивним знанням, опорою на країці сторони один одного, адекватністю їхніх оцінок і самооцінок; гуманними, доброзичливими і довірливими взаєминами; активністю обох сторін, спільно усвідомленими і прийнятими діями, позитивним взаємним впливом один на одного.

Великий позитивний виховний потенціал має діалогова комунікація. Їїю передбачає рівність позицій партнерів, поважне, позитивне ставлення сторін, які спілкуються, одна до одної, характеризується перевагою в її структурі когнітивного або емоційного компонентів. Така комунікація дозволяє виробляти схожі переконання, установки, погляди на ту чи іншу ситуацію. Ефективність діалогу забезпечують його відкритість, щирість, емоційність, відсутність уперденості.

Пі основі погодження полягає домовленість сторін, які спілкуються, про їхні ролі, позиції і функції у колективі в конкретній комунікації. Учасники такого типу комунікації знають можливості і потреби один одного, розуміють необхідність домовленості, скоординованості своїх дій з метою досягнення позитивного результату.

Ці три типи комунікації характеризують переважні особистісно – орієнтовані взаємини на всіх рівнях: вчитель – учень, учень – учень, педагог – педагог, педагог – батьки та ін.

Також комунікації можна поділити на два види:

1) Соціально-орієнтоване спілкування, в ході якого розв'язуються найбільш значущі задачі, реалізуються суспільні взаємини, організуються найбільш взаємодія;

2) Особистісно-орієнтоване спілкування, яке може бути діловим, спрямованим на будь-яку спільну діяльність, або пов'язаним з особистісними взаєминами, які не мають відношення до діяльності.

За нашими оцінками, під час здійснення особистісно – орієнтованого освітнього процесу частка особистісно – орієнтованих комунікацій “педагог – учень” складає 50-60%, “учень – учень” – до 70%, “педагог – педагог” – не менш ніж 75%.

Для особистісно-орієнтованої педагогічної комунікації характерні специфічні способи спілкування, які ґрунтуються на розумінні, визнанні і прийнятті дитини як особистості, вмінні стати на її позицію, ідентифікуватися з нею, врахувати її емоційний стан і самопочуття, врахувати її особистісні інтереси і перспективи розвитку. При такому спілкуванні головними тактиками педагога стають співробітництво і співробітство, які надають можливість учням виявляти активність, творчість, самостійність, винахідливість.

Особистісно-орієнтована стратегія педагогічної комунікації характеризується наступними особливостями:

- відношення до учня як до суб'єкта власного розвитку;
- орієнтацію на розвиток і саморозвиток його особистості;
- створення умов для самореалізації і самовизначення особистості;
- встановлення суб'єкт - суб'єктних відносин.

Вивчення особливостей функціонування приватних закладів освіти, проведеного зазначено вище, змінюється роль педагога в процесі особистісно – орієнтованих педагогічних комунікацій в таких освітніх закладах, а саме:

1. Визнавати дитину центральною фігурою в учнівському колективі і будувати комунікаційний процес на основі справжньої поваги на основі справжньої поваги до особистісних інтересів дітей та молоді;

2. Сприяти збагаченню особистісного досвіду кожного учня;

3. Виступати для учнів спостережливим помічником в розкритті і розвитку їхньої індивідуальності.

Нові вимоги на сучасному освітньому ринку потребують покращення підготовки майбутніх педагогів з метою орієнтування їх на роботу за прогресивними педагогічними технологіями в закладах освіти нетрадиційних типів, зокрема, приватних. Одним із головних професійних умінь майбутнього педагога є його комунікаційні вміння:

- вміння швидко й вірно орієнтуватися в умовах зовнішньої ситуації спілкування;
- вміння правильно планувати свою мову, тобто зміст акту спілкування;
- вміння знаходити адекватні засоби для передачі цього змісту;
- вміння забезпечувати зворотний зв'язок.

Також зрозуміло, що педагог у системі гуманістичної освіти повинен мати такі професійно значущі якості, як емпатія, щирість, любов до дітей, бути вільним від авторитарно-імперативних установок, визнавати унікальність особистості учня.

Саме такі особливості особистісно – орієнтованих комунікацій будуть обумовлювати динаміку змін в сьогоднішній освітянській галузі та визначати критерії професійно – ціннісних якостей педагогів та систему їх професійної підготовки.

Бібліографічний список

1. Хуторской А.В. Современная дидактика/А.В.Хуторный: Учебник для вузов. – СПб: Питер, 2001 – 544 с.
2. Педагогика: Учеб. пособие / Под ред. П. И. Пидкасистого. – М.: Педагогическое общество России, 1998. – 640 с.

Р.О.Кузьменко

Криворізький металургійний факультет Національної металургійної академії України
м.Кривий Ріг, Україна, 50006
etex@etex.dp.ua

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ПІСНІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ІСТОРИЧНОГО САМОУСВІДОМЛЕННЯ НАШОГО НАРОДУ У ХХ СТОЛІТТІ

Народи світу створюють власну культуру і передають її з покоління у покоління у різноманітних формах, що запам'ятовуються людьми належними до того або іншого етносу. Однією з найпоширеніших форм народної пісні – невід'ємна складова культури нації. У народній пісні значною мірою розкривається сутність культури народу, його